

בנאות דשא

פרשת בהעלותך תשפ"ה | שנה ה' | גליון רנו

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

אמרות רבותינו

כפי הקושי והיגיעה כן תהיה ההארה

וזה מעשה המנורה מקשה וגו' (ת. ד.). לכאורה אין לפסוק זה מקום כאן דעסקינן בענין הדלקת והארת המנורה. ונראה שהוא בא ללמד, דמתוך כך שהיה קשה מעשה המנורה כדאיתא (במ"ד טו, ד) שנתקשה משה במעשה המנורה, מזה עצמו בא יותר אורה ומסייע לאור המנורה. וכן יש ללמוד בכל ענין שהאדם מייגע עצמו בעבודת ה', שלפי היגיעה כן תהיה ההשגה, כמו שאמרו (מגילה ו:)

(רבינו החידושי הרי"ם זי"ע ליקוטי הרי"ם)

מרוב תשוקה ואהבה מתבטל הטורח והקושי

ויהי העם כמתאוננים רע (יא, א). פירש רש"י שאמרו 'כמה לבטנו בדרך'. אמר אמר"ז ז"ל [החידושי הרי"ם זי"ע] כי כל החטא היה מה שלא האמינו כי הוא רק לטובה, וחשבו שלרעתם הוא.

וכן נראה, כי באמת הקב"ה משבח אותם 'לכתך אחרי במדבר' (ירמיה ב, ב), וכתוב בתורה לשבח ויש אשר יהיה הענין ימים כו' (ט, כ), אם כן קיבלו גזירת מלך. רק כל החטא היה מה שחשבו שהוא לרעתם, וזהו 'כמתאוננים רע'.

דכתיב (שה"ש א, ד) 'משכני אחרך נרוצה', היינו להיות נמשך אחריו ברצון ואהבה, אפילו שהדרך הוא בטורח ומשא, מכל מקום מרוב התשוקה לעשות רצונו ית', צריך להיות בטל כל הרצונות של האדם. כענין שאמרו (אבות פ"ב מ"ד) 'בטל רצונך מפני רצוני', להיות כל רצון האדם בטל בששים ומאה לרוב התלהבות התשוקה לעשות רצונו ית'.

(שפת אמת תרמ"ז)

הפרנסה מונח לפני כל אחד ומתגלה לפי אמונתו ובטחונו בה'

שטו העם ולקטו (יא, ח). אמרו רז"ל (יומא עא). צדיקים ירד להם המן על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו מחוץ למחנה, רשעים שטו ולקטו למקום רחוק, ולכאורה הבינונים והרשעים יכלו ליקח מן המן המונח על פתח הצדיקים.

ויש לומר, שבאמת המן ירד על פתח כולם בשוה, אלא שלא נתגלה לכולם בשוה, כי המן היה כמונח בקופסא טל מלמעלה וטל מלמטה והיה מכוסה מן העין (רש"י בשלח טז, יד), והצדיקים מיד בפתחם את בתיהם עלה שכבת הטל ונתגלה להם המן שבפתח בתיהם, אך הבינונים עברו על המן שבפתח בתיהם ולא ראוהו עד שיצאו מחוץ למחנה, ושם עלה להם שכבת הטל וראו את המן, והרשעים עברו אף על המן שמחוץ למחנה ולא ראוהו עד ששטו למרחוק, ושם עלה להם שכבת הטל.

וכן הוא תמיד, שהצדיקים היינו בעלי אמונה ובטחון, מיד כשפותחין את בתיהן רואין את הפרנסה המוכן לפניהם מן השמים, הבינונים היינו אומרים להם אמונה ובטחון כל כך, עוברים לפני הפרנסה המוכן לפנייהם, ויצאו ולקטו - שצריכים לצאת ולחפש בשוקים ורחובות עד שמוצאים את פרנסתם, והרשעים שאין להם אמונה כלל, 'שטו ולקטו' - שצריכים להיות משוטטים במרחקים בימים ובמדבריות עד שרואים את פרנסתם.

(דברי ישראל להרה"ק ממאדוץ זי"ע פר' בשלח)

ע"י השתוקקות - אף מי שמרוחק יכול להגיע

ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (ט, ב). ברש"י 'למה לא פתח בפרשה זו בתחלת הספר, אלא שזה גנותן של בני ישראל, שלא עשו אלא פסח זה בלבד כל הארבעים שנה שהיו במדבר'. והיה רגיל כ"ק אאז"ל [האמרי אמת זי"ע] לומר גם בשם אביו ז"ל [השפת אמת זי"ע] אף דאיתא בגמרא (יבמות עב). שלא נשבה רוח צפונית ולא יכלו למול את בניהם וזאת עכב אותם, ומזהו זה הגנות. אבל היה נצרך להם לחפש עצות והשתוקקות למצוא, ולזה נסמך פרשת פסח שני שטענו 'למה נגרע' (ז, טו) - אף שידעו ואמרו אנתנו טמאים, אבל השתוקקות גרם שהגיד להם פסח שני, וזאת היה חסר להם מתחלה.

וזה יסוד גדול בעבודת השם, שלא יתייאש האדם, אף שנראה לו כטמא וכדרך רחוקה, אם יחפש וישתוקק ימצא. ולזה נסמך פרשה זו לפרשת הלויים, 'מבן חמש ושלשים וכו' ומבן חמשים' (כ, כד-כח), שהעיקר בימי הנעורים, אבל אף לאחר ימי זקנה גם כן 'חזור לנעילת שערי' (רש"י שם), להסתובב למצוא פתח, אף שנראה לו שהפתח סגור - ימצא זמן שיכול לכנס.

(בית ישראל תשט"ו)

'נתונים למשא נתונים לשיר'

נשיאת משא ההיים בשירה ובזמרה

בפרשתנו, כאשר התורה מספרת על מסעות בני ישראל במדבר, נאמר (ט, יז) 'ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל'. בעל הטורים מביא מסורה - פעמיים שכתוב בכתבי הקודש 'העלות', כאן, ובספר עזרא א, יא) 'הכל העלה ששפצר עם העלות הגולה מבבל לירושלים'. מבאר בעל הטורים, שהמסורה מרמזת למאמר חכמינו ז"ל (ברכות ד. בשינוי גרסא) 'ראויין היו שיעשו להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי משה אלא שגרם החטא, שאילו לא שחטאו בני ישראל היו זוכים בעת ביאתם לארץ ישראל בימי עזרא לניסים מחוץ לדרך הטבע כשם שזכו לניסים כאלו בזמן הליכתם במדבר בימי משה רבינו.

נראה שטמון בדברים אלו רעיון עמוק, על פניו נראה שיש שוני גדול בין מסעות בני ישראל במדבר לבין ביאתם לארץ ישראל בימי עזרא, בעוד שבמדבר היו מוקפים בענני הכבוד ובכל מסעותיהם 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' (ט, כ-כג) וראו בבירור הנהגת ה' בכל צעד ושעל, הרי שבימי עזרא, בהיותם בגלות, בימי צרה וצוקה, היתה הנהגת השי"ת מוסתרת ונעלמת מהם. באה המסורה ומלמדתנו, שאותו בורא עולם שהנהיגם במדבר והשגיח על כל צרכיהם בימי אורה וזוהר, הוא זה שמהנהגם ומשגיח עליהם בימי חושך ואפילה.

זהו שנרמז רעיון זה בפסוק 'הכל העלה ששפצר עם העלות הגולה מבבל לירושלים', ועל פי דברי חז"ל (ילקוט עזרא רמז תתרסח) ששפצר זה דניאל, ולמה נקרא שמו ששפצר, שהוא שש צרות בימיו, צרתו בבור, וצרת חנניה מישאל ועזריה בכבש האש, וקצו דניאל ויחזקאל ויהונתן ויהויקים וצדקיה. ונתבקשו דניאל וחביריו להריגה, וגלות יהויקים ויהויקים וצדקיה. בכל הצרות הקשות האלו שעברו על בני ישראל בימי הגלות האפילה והמרה, עמד דניאל והחזיר בבני ישראל את האמונה הטוהרה והבהירה שאין דבר נעלם מנגד עיני ה', חלילה וחס, ואין מקרה שקורה מאלו - 'הכל העלה ששפצר עם העלות הגולה מבבל לירושלים', ולקדם שמסעות בני ישראל, הכלל והפרט, כולם על פי ה'. הגאון בעל שבת הלי' זצ"ל היה רגיל לספר על הקשיים הגדולים שהיו מנת חלקו כאשר הצליח להימלט ברגע האחרון ממלעות הצר הצורך ימ"ש

בפרשה נאמר על בני לוי (ת, טו) 'כי נתונים נתונים המה לי מתוך בני ישראל'.

ומפרש רש"י 'נתונים למשא נתונים לשיר'. יתכן שמרומז בדברים אלו, שכל אחד ואחד יש לו משא מיוחד אותו עליו לשאת על גבו ולעבור אתו מהלך ימי חייו בעולם הזה, ויש עליו לשאת אותו משא מתוך שירה וזמרה, מתוך הכרה וידיעה שהכל מתנהל על פי ה'.

(מתוך ס"ג בהעלותך תשפ"ה מאמר ב)

ברכת מזל טוב לאיש חי ורב פעלים

סוס ב"צ באמונה להגדיל תורה ולהאדירה נאמן בית רבינו שליט"א ובבית מדרשו הרי"ר יחזקאל חיים הלפרין שליט"א

לרגל שמחת נישואי בתו שחיה

ע"ב החתן שחיה בן ידידו הרי"ר אברהם יעקב מנדלסון שליט"א

יזכו לראות זרורות ישרים ומבורכים בבנין עני עד לאו"ט

המברכים: מוסדות 'פני מנחם'

לעילוי נשמת

ר' אהרן צבי ז"ל

בן ר' חנוך העניך הכהן ז"ל

כהגשטאם

נלב"ע כ"ד סיון תש"ס

ת.צ.צ.ב.ה.

ברכת מזל טוב לידידי

הרה"ג ר' יוסף יחזקאל רוזנברג שליט"א ואיתו עמו ידידי החברותא שלי

בנו הרה"ג ר' מרדכי שליט"א

לרגל ההו"ל של ספרם שטימ"ק ב"ב ח"א

כשם שזכיתם להו"ל ספר זה כך תזכו

להתחיל ולסיים ספרים אחרים לזיכוי הדינים

מוקייכום: אברהם שייך

כנישתא חדא בתיובתא

אורייתא מודעת ליה חוביה - להרגיש שהוא עצמו אשם ובאהבת התורה ונותן התורה מגיעים לתשובה שלימה

נישט אינגאנצען - אין התשובה שלהם בשלימות, כי אמנם הם יכולים לשנות מעשיהם לטוב ומוחל להם השי"ת ברחמיו, אבל לתקן פגם החטא בכח התשובה זה מיוחד רק לבני ישראל, שרק בכח התורה יכולים להגיע לתשובה אמיתית.

ומסיים השפת אמת שכח התשובה המיוחד לבני ישראל - שמגיעים אליה על ידי התורה, הוא תשובה מאהבה, שמכוחה יכולים לתקן כל החטאים - וכדכתיב (מל"י, יב) 'על כל פשעים תכסה אהבה'. און ער שרייבט א אינטערסאנטע אויסדרוק [הוא כותב ביטוי מעניין] שתשובה מאהבה היינו 'אהבת התורה', אבל אין המכוון להרבות רק בשכליות ובפולפולים של תורה, כי אמנם בוודאי 'תורה תבלין הוא' ועל ידי שמשקיעים הראש והמוח בתורה הרי זה מסייע להתגבר על היצר הרע ולשוב בתשובה, אבל העיקר הוא לזכור את הקב"ה היושב ושונה כנגדו (תדב"ר פ"ח), און וועלכע פנים האב איך אויב אויף מיר ווערט געזאגט 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי' (תהלים ג, טז) - להתבונן היטב ולחשוב חשבונו של עולם איזה פנים יש ללימוד התורה כשעלי נאמר 'מה לך לספר חקי'. ונמצא ש'אהבת התורה' היינו שלימוד התורה הוא מתוך רצון להיות מחובר לתורה ולנותן התורה, ועי"ז שבים בתשובה מאהבה, תשובה מתוך רצון להתקרב אל ה', אהבת ה' ואהבת התורה - כי הקב"ה ואורייתא חד הוא.

(מתוך סיג נשא תשפ"ה מאמר א)

איאתא בזוה"ק (ויקרא כג): אורייתא קא מודעת ליה חוביה, ואין הכוונה רק לידעת החטא בלבד, שהרי גם בלי התורה האדם יודע שיש דברים שעליו לתקן, אלא דלפעמים גם כאשר האדם יודע שעליו לתקן דבר מה, מ"מ אין זה פועל עליו לשנות דרכיו וממשיך להתנהג כמימים ימימה, אבל התורה מודעת ליה חוביה, די תורה איז איהם מודיע וויפיהל ער איז אליין שולדיג און וויפיהל ער איז ווייט - התורה מודיעה לו כמה הוא עצמו אשם וכמה הוא רחוק מהקב"ה, ועי"ז מתעורר לשנות דרכיו ולשוב בתשובה. וכדרך שאמר אותו חסיד, שישנם אנשים שכאשר אומרים 'אשמונ', הם סוברים כי כל חיובנו בוידוי הוא רק מצד כל ישראל ערבין זה לזה [שהרי אומרים בלשון רבים], אבל הנכון הוא שיש לדעת, איך האב געזינדיגט, איך בין דער שולדיגער, אני אשמתי, אני בגדתי, ואני חטאתי.

ואיאתא בזוה"ק (נשא קכא:): על הפסוק (תהלים לב, ב) 'אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון, ואין ברוחו רמיה' - אימתי 'לא יחשוב ה' לו עון' כשאין ברוחו רמיה. ומבאר השפת אמת, כי החטאים פוגמים בנפש כלשון הפסוק (נשא ה, ו) 'ואשמה הנפשי', אבל הרוח האלוקית מסתלקת בשעת החטא, כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג), ועל ידי התורה שהוא בבחינת רוח יכולים לתקן כל פגמי הנפש. ומוסיף השפת אמת שזה מיוחד רק לבני ישראל שנקראו 'אדם' - אתם קרוין אדם (יבמות סא), דהגם שמצינו תשובה גם באומות, אבער סיאיז נישט גרינדליך און סיאיז

לזכות הרה"ח ר' קלמן הלר שליט"א והרה"ח ר' מנדל ורדיגר שליט"א

מילי דאורייתא

מעיקרו דהו"ל לפרש], וצ"ע.

ובדוחק גדול יש לומר, דהו"א דכיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו, אי"כ זה סותר גם את החזקה שלא ישאל, והיינו משום שכל כחו של חזקה הוא רק כשיש בוה נפק"מ דינית, אך לומר סתם חזקה על אדם וישאל מעשה זו אינה חזקה. ואי"כ כשישאל הרי מגלה שמעולם לא היתה כאן נזירות, ואין נפק"מ בכל מה שנדר ונשאל, ועל זה לא שייך לומר חזקה. ומזה בא הקצה"ח לאפוקי.

ואכתי צ"ב דלפי מה שפירש הקצה"ח בדעת התוס' בגיטין דהחזקה היא שלא ישאל [וכמבואר בגבורת ארי, וכ"ל בשיעור הקודם], ועפ"ז ביאר אמאי תנאים דמחדש מעשה צריך להביא ראיה, מדוע בספרו שב שמעתתא בעד המעיד על אדם שנשאל דהוא נגד חזקה [וכנ"ל בשיעור הקודם], לא ביאר כביאורו בקצה"ח דאניו נאמן משום שאינו נאמן לחדש פעולה נגד חזקה שלא שאל.

וצ"ל דסבר דחזקה זו של נעשה מעשה חזקה קלישא היא, ועד אחד נאמן לבטלה. ורק לגבי התראת ספק סמכינן על חזקה כזו לומר דהוא ודאי איסור, וכן לגבי תנאים סמכינן על חזקה גמורה, ועדיין לא נעשה בה מעשה זה, ועוד שהמעשה תלוי ברשות נגדה נאמן לבטלה, ורק חזקה קמייתא דאלימא, ע"ז אין העד נאמן וכמ"ש בשב שמעתתא.

אלא דהא קשיא, דאם סבר בשב שמעתתא דלחדש מעשה אינו נאמן נגד חזקה קמייתא, אי"כ אפשר לפרש כוונת התוס' בגיטין כפשוטו, דכיון שיש חזקה קמייתא חשיב התראת ודאי, כיון שאין תולים שיעשה מעשה לעקור את החזקה. ולפי"ז אין לבנות יסוד מדברי התוס' לענין תנאים דאין תולים על מעשה שנעשה עד שיביא ראיה, וצ"ע.

ברמב"ם (כתובות ג, סו"ה שויה) תירץ קושיית הראשונים איך עונשין על דבר שאפשר לבטל למדס"ל התראת ספק לא היו התראה, ואיכא למימר התראת ספק ודאי לא הויא, כיון דהשתא אשת איש גמורה, ועדיין לא נעשה בה מעשה זה, ועוד שהמעשה תלוי ברשות אחרים שהוא הבעל ולא בידה.

ומשמעות לשון הרמב"ם אינו כהתוס' בגיטין שתולה זאת בחזקה, אלא שהוא כלל בהתראה, שבכדי שתחשב התראת ודאי מספיק

המשך מילי דאורייתא

המצב הנוכחי, שדוקא כשהתראה היא בצורה מסופקת משום שאינו ברור שיעור על איסור, אזי חשיב התראת ספק, אך כשעכשיו הוא איסור, הרי ההתראה היא ודאית. ומה שכשישאל יפטר, אינו מפריע להתראה להיות כעת ודאית.

[ויש להמתין את הדברים ע"פ מה שכתב בסידורו של שבת (שער ו' אות י"א) שהתראה שמתרים בעובר עבירה, היא הנותנת כח לאדם לעמוד בנסיון, ע"י ששמוכיר לו את חומרת העון. ולפי"ז אפשר להבין דדוקא אם בפועל מתרים בצורה מסופקת אין זה איום גמור על האדם, כי יש לו הוראת היתר. אך כשמתרה בצורה ודאית הרי זה איום גמור ואין כאן ספק.]

והרמב"ם מוכיח את דבריו מג' הלכות, שהרי לענין נזיר ששתה יין לוקה ואע"ג דמצי מתשיל אנדריה. ולענין שבוועה נמי, אפילו אכלה כולה נשאל עליה, וכל אימת דלא מתשיל עלה לוקה משום שבועת ביטוי ובשוגג מביא קרבן, והאשה שנדרה בניזיר והיתה מטמאה למתים לוקה את הארבעים, ואע"ג דכי לא בעל מצי מיפר לה ומיעקר לה לנדרה למפרע, ואינו צריך לפנים.

ויש לדון בדבריו בכמה נקודות.

א. יש להסתפק האם מוכיח מנזיר ומשבועה גם כלפי הסבור שהמעשה תלוי ברשות אחרים. דמצי אחד גם בניזיר צריך חכם בכדי להשאל על נזירותו ויכול להחשב תלוי ביד אחרים. אך יש לומר, דכיון דאין החכם יכול לומר שאינו מתיר לו קניש לו פתח [למעט במקרים מיוחדים שהם משום סג כגון שנשבע באלוקי ישראל], ואם אין לו חכם סגי בג' הדיניות, אינו דומה לגט שתלוי לגמרי בבעל, וכן יש להוכיח משבת מו. דשאלה חשיבא בידו עי"ש [י"ל ע' להמהרש"א גיטין ג].

ב. עוד יש לדקדק בדבריו הרמב"ם במה שכתב לוקה ואע"ג דמצי מתשיל אנדריה, לענין חידושו של רעק"א (דריח גיטין גל, ובתוס' רעק"א שבת פרק כלל גדול) דהקשה על התוס' גיטין דלאכארה אף למצי דהתראת ספק הוי התראה איך מלקיים אותו, והרי אולי ישאל אח"כ כל עוד שהוא בתוך ימי נזירותו. ותירץ, דאיה"נ אפשר לומר דמלקים רק אחר שעברו ימי הנזירות, ואף דעד המלקות יכול להשאל דאכלה כולה נשאל עליה, אך מאז שמתחילים להלקותו אין מניחים אותו להשאל וכך מקיימים מלקות. ולכאורה מסתימת הרמב"ם נראה דכל אימת דלא נשאל יכולים להלקות, ואי"צ להמתין עד שיעבור זמן הנזירות, ודלא כרעק"א, וצ"ע [ויש לעיין בכוונת הרעק"א במש"כ שאין מניחים אותו להשאל, שאם יש שם ג' בנ"א יאמר הריני נשאל. עוד הקשה רבנו הגר"ל שליט"א דהרי בכל נזיר יש שני פעמים מלקות, אי"כ איך מלקים בפעם הראשונה, הרי יכול עדיין להשאל משום המלקות השנייה, ונמצא שהלקות בחינם. ובפשוטו לדברי רעק"א יש לומר גם על זה דאין מניחים אותו להשאל, ומלקים פעמיים ברציפות].

ג. מה שכתב ומביא קרבן, צ"ע דהרי קרבן בא על שוגג, ואין צריך התראה, ומדוע אינו יכול להביא קרבן, וגם אין לחשוש שישאל ויהיה פטור מקרבן, שהי כשמביא קרבן ומקיימו כבר אינו יכול להשאל.

ד. מה שהביא ראיה מאשה שנדרה בניזיר, יש להעיר מדברי האור שמח (פס"ז מסנהדרין הי"ד) שכתב לדעת ר"ת שחזקה שלא ישאל, דהוא רק בשאלה של אדם על נדר של עצמו, אבל באשה אין את החזקה, כיון שהבעל צריך להסכים, וכל עוד שלא הסכים אין בכלל את הנזירות, ואי"כ הוא עדיין התראת ספק, דאולי הבעל יפר ואין בכלל חזקה. אולם השפת אמת (נזיר כא: ד"ה בגמ') כתב בפשוטו דאף באשה אין זה התראת ספק, דכיון שעכשיו היא נזירה ועושה איסור, הוי התראת ודאי.

ויש להעיר דהדבר תלוי בחילוק בין הרמב"ם לתוס', דדוקא לתוס' דהוא מצד חזקה שניזירות צדקו דברי האור שמח, דכיון שצריך את הסכמת הבעל אין כאן חזקה כלל. אך לפי הרמב"ם דלא חשיב התראת ספק צדקו דברי השפת אמת, דכיון שעכשיו היא נזירה ההתראה היא וודאית.

ה. מה שכתב ומעקר לה לנדר למפרע, בניזיר כא: איבעינא להו בעל מינו גיזי או מעקר עקר, ומסיק שם דמינו גיזי, דהיינו שעוקר רק מכאן ולא להבא. וצ"ל דראיית הרמב"ם רק להצד בגמ' בעל מעקר עקר ונעקר למפרע, ואי"כ איך מלקין אותה.

(מתוך שיעור בישיבה גדולה פני מנחם כ"ז טבת תשפ"א)

אצל יהודי מושרש הכח לילך תמיד אחר ה'

ויסע דגל מחנה יהודה (י. ד.). עמדו המפרשים על שינוי הלשון, דבכל שאר הדגלים כתיב 'ויסע', ורק אצל יהודה כתיב ויסע.

ויש לפרש, ששבט יהודה הם היו הראשונים שירדו לים, כדאיאת בגמרא (סוטה לו.) קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה, ועל כן דייקא אצלם כתיב 'ויסע', שהם היו מוכנים בכל רגע לעשות מה שיצטוו, ותמיד אחזו צעד אחד קדימה יותר משאר השבטים. והוויסע בלשון עתיד - שהם עומדים ומוכנים לכן, ותמיד היו מוכנים למעט עוד קודם שנצטוו. משא"כ אצל שאר השבטים כתיב 'ויסע' בלשון עבר, שאחרי ששבט יהודה נסעו, אזי גם הם נסעו אחריהם. אמנם כל יהודי נקרא על שם יהודה, ועליו לכוור שמושרש בו הכח להיות מוכן בכל רגע לעשות כפי שיצווה השי"ת, ולקדש שם שמים בגלוי, ולקרא על שמו של הקב"ה כיהודה שקפץ תחילה לים לעשות רצון בוראו.

(ע"פ ס"ג בהעלותך תשפ"ד מאמר ג)

לטרוח כדי למנוע פגיעה באחרים

וירד ה' בענן ויברך אליו ויאצלו מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים הזקנים (יא. כה.) וברש"י (פסוק כו) הביא דברי חז"ל (סנהדרין יז.) דלפי החשבון עולה לשנים עשר על שבתים ששה ששה לכל שבט, חוץ משני שבטים שאינו מגיע אליהם אלא חמשה, מה עשה, נטל שבעים ושנים פתקין וכתב על שבעים 'זקן' ושנים הגיה חלק, מי שעלה בידו 'זקן' נתקדש, ומי שעלה בידו חלק, אמר לו המקום לא חפץ בך.

הרה"ק רבי פינחס מקארץ זי"ע (אמרי פינחס בפרשתן) הקשה מדוע הוצרכו לטרוח לכתוב זקן על שבעים פתקים, היו יכולים להניח הכל חלק, ורק על ב' פתקים לכתוב 'אינו זקן'. וי"ל ע"ד המוסר שמוטב היה לטרוח לכתוב על שבעים פתקים 'זקן', ובלבד שלא לכתוב לנותרים בלשון גנות 'אינו זקן', אלא משאירים חלק וממילא יבין.

[ומה שאמר משרע"ה 'המקום אינו חפץ בך אני מה אעשה לך', יש לפרש שהם דברי ניהומים לאחר שלא עלה בידו פתק של זקן, שכן חפץ ה'.]

(ספר נמלכין בסנהדרין עמ' מד)

עשיה למען אחרים מבטלת הישות

וירץ הגער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה וגו' ויאמר אדוני משה כלאם (יא. כו. כח.) וברש"י מביא מאמר חז"ל (סנהדרין יז.) 'הטל עליהם צרכי ציבור והם כליו מאיליהם'. וכתוס' שם פ' שהכונה שעי' שיוטלו עליהן צרכי ציבור תכלה נבואתם, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה. אך עדיין צריך להבין הלשון 'והן כליו מאיליהם', כי לא הם יוכלו, אלא רק נבואתם תכלה, וא"כ הול"ל 'ותכלה נבואתם'.

ויש לבאר עפ"מ שכתוב בספרים שמה שפירעו ליהושע בכך שהם מתנבאים במחנה, הוא משום שחשדו שיש להם נגיעה למען עצמם ומשום כך מתנבאים להראות גדולתם. ולפ"י י"ל דלכן אמר למשה שיכניס אותם לצרכי ציבור, כי כשיהיו עוסקים ראשם ורובם בעזרה לאחרים, וישתתפו בצרתם וישאו בעול עם חברהם לסייע להם, עי"ז יתעלו מעל עצמם ויהיו כלים מה'איליהם', והיינו שפסיקו לחשוב על עצמם, וכוונת התוס' שהיו בעצבות, היינו שהיו אכפתים לצרת חברהם ויהיו טרודים בעשייה אמיתית למען הציבור וע"ז זה לא יהיה להם פנאי לחשוב ולעסוק בעצמם.

ויש לרמוז זאת במילה 'כלאם', שמשמעותה 'אחלף' - שמרמז על האנוכיות של האדם - מתביית כללם, נעשה 'קלם', והיינו שיש אחדות ואין חושבים רק על עצמם, וזה שאמר יהושע 'אדוני משה כלאם' הטל עליהם צרכי ציבור וממילא יהיו באחדות עם כל ישראל ותתבטל מהם האנוכיות.

(ע"פ ספר נמלכין בסנהדרין עמ' מה)

רביבי דשא

כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן

וחדל לעשות הפסח (ט. יג.) בבעל הטורים כתב 'וחדל' ב' במסורה, בפרשתן, ובקאפיטל העלים שאומרים בבית האבל (מט. ט) כתיב 'וחדל לעולם', ומפרש לפי דרכו.

וי"ל שאכן אחרי שהאדם הולך לבית עולמו אזי 'וחדל לעולם', אבל כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן, ואף אם 'וחדל' לעשות הפסח, מ"מ יכול לתקן ולהתעורר ולשוב בתשובה.

(ס"ג בהעלותך תשפ"ד מאמר א)

רק לחמור אומרים טול הנאתך ונחתוך ראשך

ברש"י (יא. כב) מביא מספרי שכשבני ישראל התאוה תאוה לאכול בשר, ואמר הקב"ה למשה שיאכילם בשר ואח"כ יכלה אותם ח"ו, אמר לו משה 'וכי שבחך הוא זה, אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחתוך ראשך'!

ולא אמר 'אומרים לו לאדם טול כור שעורים ונחתוך ראשך', כי לאדם אין מציעים זאת כלל - גם לא במשל, כי זו אמירה מופרכת, ורק לחמור ניתן לומר 'טול הנאתך ונחתוך ראשך'.

ומה רבה הפליאה לראות בני אדם השקועים עד צוואר בהנאות עוה"ז, ומאבדים בכך את עצמם מן העולם בידים.

(ס"ג וירא תשפ"ד מאמר ב)

בנתיבות רבותינו

שבחו של אהרן שלא שינה - התחדשות תמידית

בכל יום יש דרך חדש, כדאיאת במדרשות (ב"ר מט. ב) בכל יום הקב"ה מחדש הלכה הגה מפיו יצא כו', והירא ה' לאמיתו מראין לו הדרכים המתחדשים בכל יום. וגם מי שאינו במדרגה זו, כמו אנחנו בגלות, עם כל זאת על ידי היראה זוכין לכוון כפי מה שמתחדש בשמים.

ויתכן לומר שגם זה נרמז במדרש ז"ל בפסוק ויעש כן אהרן שלא שינה, מלשון החלום (מקץ מא. לב), שלא היו ב' ימים באופן אחד, ובכל יום המשיך אור חדש בהדלקות הנרות, וז"ש 'כן' כי בשמים כך הוא, והדלקה הוא המשכת אור, והיינו כשהוא בהתחדשות כנ"ל.

(שפת אמת קרח תרמ"ג)

אין הפירוש שלא שינה שלא נפל ממדרגתו,

שגם זה אינו רבואת אצל אהרן הכהן, אולם הכוונה שכמו שיהודי עושה בפעם הראשונה בחשק והתלהבות ומתעלה, כך היה אצל אהרן הכהן בכל יום התעלות יותר מקודמו, בכל יום התחדשות חדשה, בהעלותך את הנרות, אהרן הכהן היה עומד ומטיב ואמרו הכי היה מהלך בכוחו, שהיה מוסיף והולך בהתעלות על התעלות, וכמו שאומרים על היהודי הקדוש ז"ל שהיה מתעלה בכל יום כחילוק שבין גוי ליהודי, ולאחר הכהן בודאי היתה ממדרגה זו.

(פני נחמה תשנ"ג עמ' סג)

במנחת חביתין שנקראת מנחת חינוך וכהן גדול מקריב בכל יום. ונראה כי הכהן גדול מתחדש בכל יום, ומתעלה מיום ליום, לכן מביא בכל יום המנחה. ובגמרא (נדרים לה.) מביעא כהני שלוחי דידן או דרחמנא, ואפשר כי הכהן גדול לכולי עלמא שלוחי דרחמנא, שנקרא מלאך ה' צבאות (מלאכי ב. ז), וכמו שהמלאכים מתחדשים חדשים לבקרים (חגיגה יד.), כמו כן הכהן גדול. ועמ"ש בפרשת קרח בפסוק אשר יבחר ה' הוא הקדוש.

(שפת אמת צו תרמ"ז)

כהן גדול מקריב חביתין בכל יום וכהן הדיוט ביום חינוכו, משום דכהן גדול יש לו בכל יום השגות חדשות שלא היו לו אתמול, וכמו שאמר הרה"ק היהודי זצלה"ה שבכל יום יום לעומת יום אתמול הוא בערך יהודי לעומת כשרי. ויש לומר עוד, דהנה הא דבדבר ראש מורגל נתשן אצלו ואינו כל כך בחיות וגדש הנפש, כל זה הוא מחמת הטבע הגופני, אבל מפתח הרוחני אינו נתשן, וכמו המלאכים אף שהם נקראים עומדים ואינם הולכים מדרגה לדרגה וכמו אתמול כן היום, ומ"מ כולם עונים באימה ואומרים ביראה ברגש עצום ואינו נתשן אצלם מאומה כי רק טבע החומר גורם שמישן, ועל כן כהן גדול שהגיע לשיעור ההדבקות של מלאכים, אינו נתשן אצלו וחביבא ליה כל שעה כשעה ראשונה.

(שם משמאל צב שבה"ג תרע"ד עמ' ע)

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (ח. א.) וברש"י מזה"ל 'להגיד שבחו של אהרן שלא שינה'. וידועה הקושיא, מה קס"ד שאהרן הכהן ישנה ח"ו מצוינו השי"ת, ומה שבח הוא לאהרן שלא שינה.

(ע"פ ס"ג בהעלותך תשפ"ד מאמר ג)

היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע בשעה שבירך בכל יום את הברכה 'שלא עשני גוי' הרגיש בנפשו שנשתנה בכל יום כמו מאינו יהודי ליהודי (עי' שפת אמת במדבר תרל"ט). וזה הפירוש להגיד שבחו של אהרן 'שלא שינה', עם אזי נישט אלט געווארען ביי איהם, שלא נעשה ישר אצלו, ובכל יום היה עובד מחדש ולא ברגילות כמו דבר ישר.

(הרבי מקאצק זי"ע שיח שרפי קודש. ועי' לקוטי מהר"ם בסו"ס זרע קודש בפרשתן)

פירוש 'לא שינה' שלא היה אצלו כדבר ושונוה בה, שעשה כדעת האדם בהרגל, רק תמיד היה עושה את המצוה כדבר חדש שאדם עושה בשמחה ובזריזות. וזה שאמר בגמרא (ר"ה טז:) חייב אדם לטהר את עצמו ברגל שנאמר ובגבולתם לא תעו, כי נבלה מורה על דבר שיצא מאיתם החיים, וכן הוא העושה מצוה בלא שמחה וזריזות, רק כמצות אנשים מלומדה, דומה שאין בה חיים.

(מי השילוח)

פירוש 'שלא שינה' שלא נתשן אצלו, כי בכל יום ויום נעשה הרגל, והארת המנורה צריך להיות חדשות תמיד, כמו שאומרים המחזן כו' - שאור בכל יום נתחדש, ועשה תמיד כן ולא נתשן אצלו מלשון שינה בעיניו. וממילא לא ה' שינה לעולם, שאם נתשן אם כן יש שינה מיום זה לזה, וכתב 'ויעש כן' פירוש לעולם כל ימיו.

(שפת אמת ליקוטים)

שמעתי מאא"ז מור"ח [היחודי הרי"מ] זצלה"ה פירוש המדרש אחרי (ויקרא כ. ד) בזאת יבוא אהרן (אחרי טו. ג.), בזאת אני בוטח כו' (תהלים כו. ג.), כי מלכות שמים נקראת זאת על שם כי היא הכל, ודפחית. כי הנקודה המהימ כל נקראת 'זאת', והיא החיות שיש בכל דבר.

וכתב 'ויעש כן אהרן', ופירש רש"י שלא שינה, פירוש 'כן' גם כן כמו 'זאת'. ורמז לדבר 'נכים' אנתנו לא היינו מרגלים (מקץ מב. לא), פירוש ההיפוך מהרגילות, והוא התחדשות על ידי שדנבק תמיד נקודה הפנימיות, וזהו 'נכים' (מכונים) [לרצוננו ית'. ועל זה מבקשים תמיד (יובא לציון) שמרה 'זאת' ליצר מחשבות לבב עמך וכו' (דהיי"א כט. יח) [כענין שמרה נפשי].

(שפת אמת חנוכה תרל"א)

התחדשות תמידית - כשמרגיש שעומד בתחילתו

אין לך אדם בישראל שאין לו שעה שחושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשוב, והנה אין חסידות כחסידות בתחילתו, רק אחר עבור שעה נתקרו וחוור לקדמותו, אבל הבני עליה כל שעה ושעה כשעה הראשונה, שבכל עת גדמה לו שעתה מתחיל לעבוד להשי"ת ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, ובכל פעם מתחיל לעבוד במדרגה יותר גבוה. ואמרו (ויקרא ח. ג) שקרבן אהרן אף שהיה בכל יום פעמיים, חביב לפני השי"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה שכל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה.

וזה שאמר (תהלים קיט. קל-קלא) 'פתח דברך יאיר מבין פתיים', כלומר שזאת אף פתאים מבינים - כשפותחין בדברים יאיר להם, מה שאין כן הסוף, אבל אני 'פי פערתי' לשעבר, 'ואשאפה' לעתיד, 'כי למצותיך יאבתי', והבן. והיינו דכתיב (קהלת ב. יד) 'והחכם עיניו בראשו', כי הסכיל אם אמנם אין לך אדם שאין לו שעה (אבות פ"ד מ"ג), ולפרקים ישעה אל עושהו וחשב עם קונוה, והיה כי יחם לבבו כבדק חצו ונחית, אולם אך אם יום או יומים יעמוד יצטנן מרתיחתו. אמנם החכם תמיד יתן עיניו בראשיתו להאיר לו ולהטיב אחריתו, על כן לעד עומדת צדקתו ויראתו.

(ישמח משה בסוף הפתיחה)

ברכת מזל טוב

לגיוסי חוקר המוכתר בכל מדרה נכונה הרה"ח ר' ישראל יוסף רוטנברג הי"ד בן הרה"ח ר' אליעזר הי"ד ולומתי הרה"ח ר' מנחם ז"ל ורד"ג הי"ד לנישואי הבן - הנכד, וחתן אברהם יהודה ב"ר עב"ד בת הרה"ח ר' א. אלימלך גליץ הי"ד יעזר חשיתי שזכו לראות דורות ישרים מבורכים מאחל איסך וחתנך, שלמה הכהן הל"ר

ברכת מזל טוב

לאביו מוריני הרה"ח ר' יונה בצלאל בורזיקובסקי שליט"א ולגיסו החשוב הרה"ח ר' פינחס מנחם צישינסקי הי"ד להתולת הבן - הנכד שזיכו אביו ואמו להכניסו בביתו לו שאע"פ בעתו ובזמנו ולגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ולתורה רוב נחת מכל יו"ד מאחלים, משפחת בורזיקובסקי

ברכת מזל טוב

למיר הנה"ח פה מפיץ מרגילות ענף עץ אבות האב"ד ור"מ אור וגונז שליט"א בית שמש, והרבנית חתי לרגל שמחת הנישואין של בתם חתי עב"ג וחתן הרמ"ם שלמה נחמיה צישינסקי ב"ר יונה מיר טוב ומטיב לכל ר' אברהם צמחשן שליט"א בן הרמ"ד לראות מחוזותיו חתן תחת הפארתר האבות מאי, ושותת במאז דבריו והוקרים אברהם משה קראוס אב"ד ק"ק וואגאש-לונדון ומש'פ

תועלת לציבור היא כוח קיום לדבר

בס"ד, ט' סיון תשפ"ה

למערכת "בנאות דשא". שלומכון יסגא.

במלאת חמש שנים לגילון החשוב, שכעדות הציבור רואין סימן יפה בתלמודם בו.

ובוודאי תועלת לציבור היא כוח קיום לדבר כמ"ש בעירובין כ"ט: והתמסרות העורכים ויגיעתם בזה יחד עם צניעותם, נושאים בעז"ה פירות.

והשי"ת יתקן ידם להמשיך מלאכת הקודש.

מוקירכם ומעריככם

שאול אלתר

נ.ב. מאחר שנתפרסמה פני"ה לציבור לשלוח מכתבים.

אקשוט עצמי במשלוח כמה הנמצאים ת"י.

מ"ש רבינו שליט"א במכתב: תועלת לציבור הוא כח קיום לדבר כמ"ש בעירובין כ"ט: הכוונה למ"ש שם 'מעשה ברבי חנינא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו' וחלה ונטה למות, ובקשו חבריו רחמים עליו, וחיה מפני שהשעה צריכה לו.

אמנם המהרש"א מפרש כי מה שבקשו חבריו ולא הוא עצמו, כי היה נצרך לדבר ואין תבוסה מתיר עצמו. ולדבריו אינו ענין להנ"ל. אלא שברש"י שהובא בעין יעקב מפרש שהדור היה צריך לו [ולפי"ד חזינן שתועלת לציבור הוא כח גדול אף שתיעשה כעין נס].

והשיב רבינו שליט"א:

בלבי היה תמיד נראה פירושו כקרן אורה שם [מפני שהשעה צריכה לו, נראה לפרש דכל כך מסוכן הוא דלא אהני ליה רחמי אלא מפני שהשעה צריכה לו], ולא כמהרש"א, דייקא נמי דקאמר "השעה צריכה" אחרי "וחיה". וכל שכן שציינת רש"י בעין יעקב. ועי' טורי אבן ר"ה יז: ד"ה לא קשיא [ופשוט בכמה מקומות מעלת צורך הציבור].

תמיהות

טעם שונה לבשר שנשחט ונמלח

בקדושת לוי על הפסוק 'מי יאכילנו בשר, זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים' (א, ד-ה), מקשה דלכאורה לא רישא סיפא, ומה הסיבות 'זכרנו את הדגה' וגו' לבין מה ששאלו 'מי יאכילנו בשר'.

ומבאר הקדושת לוי, דהנה אמרו חז"ל (יומא עה. שמו"ד כה. ג) שבמן טעמו לו הטעמים שבעולם שרצו לטעום בו, אבל כל זה רק במאכל שכבר טעמו, כי במאכל שלא טעמו עדיין לא ידעו האידך להמשיך טעמו במן, וטעם בשר כשר, דהיינו בשחיטה ומליחה כמצותה, יש לו טעם אחר מבשר בלא שחיטה ומליחה [ואין כוונתו לטעם שהמלח מוסיף לבשר, כי גם הגויים שאין מצווים על מליחה מולחים את הבשר, וכתוב (איוב ה. ו) 'וְיִאֲכַל תֶּחֱל מִבְּלִי מֶלַח, וְשָׁחִיטָה בִּרְדֵּי אִינָה מִשְׁנֵה אֵת הַטֶּעַם הַגִּשְׁמִי שֶׁל הַבֶּשֶׂר, אֲלָא כוֹנוֹתוֹ לַטֶּעַם רוּחָנִי שֶׁהַמִּצְוָה מְכַנִּסָה לַמֶּאֱכָל. וְהֵנָּה מַצִּינֵנו לִגְבִי הָאוֹכֵל דָּבָר אִיסוּר בְּשׁוּגָה, וְאֲחִיךָ נֹדֵעַ לוֹ שׁוּה אִיסוּר, בְּבִבְלִי (בכורות לו.) אֵיתָא שִׁיש אִיסוּרִים שֶׁנִּשְׁפָּסוּ שֶׁל אִדָּם קֶצֶה מֵהֶן, וְהֵנָּהנָה מִתְקַלְקֶלֶת לַמִּפְרֵעַ, וּבִירוּשָׁלַיִם (תרומות פ"י ה"ב) לְשׁוֹן נִפְשׁוֹ שֶׁל אִדָּם חוֹתֵה מֵהֶן, הֵרִי חֲזִינָן שֶׁגַּם מִי שֶׁאֵכָל דָּבָר וְטַעַם בּוֹ טַעַם, כְּשֶׁנֹּדֵעַ לוֹ הָאִיסוּר, מִשְׁנֵהוּ הַטֶּעַם לַמִּפְרֵעַ. וְכָאן מַחֲדֵשׁ הַקְדוּשָׁת לוי דְּטַעַם בֶּשֶׂר שְׁקִימוּ בּוֹ שְׁחִיטָה וּמְלִיחָה יֵשׁ לוֹ טַעַם אַחֵר].

ומכין שבמצרים היו אוכלים בשר בלא מצוה, דהיינו בלא שחיטה ומליחה [כי היו מצווים רק על אבר מן החי, ודי בנחירה דלא ליהוי אבר מן החי, ללא שחיטה ומליחה כדון], וידעו רק את הטעם הזה, לכן אחרי מתן תורה שנצטוו במצות שחיטה ומליחה, לא ידעו להמשיך במן הטעם של בשר כשר הנועשה כמצותה. וזהו שאמרו 'מי יאכילנו בשר' כדי לטעום טעמו במן, 'זכרנו את הדגה' וגו', טעם דג וכדומה אנו יכולים לטעום במן, אבל טעם בשר לא. עיי' דבה"ק.

ולכאורה יש להעיר, שכן על בקשתם 'מי יאכילנו בשר', נענו בני ישראל וקבלו שליו, והרי יש מאן דאמר דעוף לא בעי שחיטה (חולין כה). וכמו בדגים דבאסיפה בעלמא סגי להו (עיי' כה), א"כ איך קבלו הטעם של בשר שחוט. וצ"ל דאילו למ"ד דעוף בעי שחיטה מן התורה.

ובעיקר יש להבין, שהרי נצטוו במצרים להקריב קרבן פסח, ומצותו בשחיטה כדכתיב (בא יב, ו) 'וַיִּשְׁחֲטוּ אוֹתוֹ, וְשֹׁפֵר יִדְעוּ טַעַם שְׁחִיטָה' (והתנין מליחה, י"ל דהפסח בעי צליה שאינו מוציא כל מהם כמו מליחה, ואינו אותו טעם רוחני שיש לבשר שנעשה בו מצות מליחה]. והגם שהאספסוף היו אלו שהתאוה תאוה והם לא אכלו קרבן פסח, אבל אח"כ בני ישראל הם שאמרו 'מי יאכילנו בשר', ולדברי הקדושת לוי שרק בקשו לדעת טעמו של בשר שנעשה בו מצוה, הרי כבר ידעו.

ומדבר רבינו שליט"א ס"ג בהעלותך תשפ"ב מאמר ב – עבד"ד עמ' שיש-שעה, עיי"ש. א"יה: יל"ע אי כוונת הקדושת לוי שטעם בשר שיש שחיטה היה אסור להם לטעום במן, וכמ"ש החדושי הר"מ בספר הזכות בפרשתן שאי אסור להם בשר תאוה אסור לחשוב על טעם בשר במן מחמת טעם כעיקר, או דלמא אף דהיה מותר ול"א בזה טעם (ועי' מ"ש בליבהן שמועות: פ"י בשלח תשפ"ה בנידון זה), בכ"ז הם רצו לטעום טעם בשר שנעשה וממלא. עוד יש לפלפל בנידון הפלתי ס"י סט סק"ד דבשר מליח בשראינו מליח הוי מין במינו, דגם במליח נשאר דם אלא שהוא דם מותר עיי"ש ובהגות ברו"ט, ולדברי הקדו"ל יל"ע אי יחשב מין בשאינו מינו משום דטעמו שונה].

להבין שמועות

השתתפות וחלקו של שבת לוי במשכן

מצינו שבשבת של לוי לא התנדבו בחנוכת המשכן, ולכאורה הוא פלא, כיון שתחילת הבאת קרבנותיהם היה מעצמותם בעצתו של נתנאל בן צוער (רש"י נשא ז, יח), אם כן למה לא נשתתף גם שבת לוי לה.

אכן נראה, כי שבת לוי שלא היה בחטא העגל, לא הרגישו התפעלות בהקמת המשכן כמו שאר השבטים, שהיה מעלתם למעלה ממלאכת המשכן, כמו שהיו מוכנים בני ישראל להיות קודם החטא. והרי הם עצמם משרתי המשכן, ונקראים כלי המשכן והמקדש. אבל שאר השבטים הביאו הקרבנות, שישאר בהם הארת הקמת המשכן לעולם, כנ"ל.

(שפת אמת פ"ר צו תרמ"ז ד"ה ובמדרש)

במדרש (במ"ד טו, ג) שבת לוי לא היה בחנוכת הנשיאים וניחם הקב"ה לאהרן במנוחה, עיי"ש [שאהרן אמר: אוי לי שמא אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי, ועל זה ניהמו לגדולה מזו אתה מתוקן]. והענין, שהנשיאים נתפעלו לל ידי המשכן, כמ"ש (נשא ז, ב) ויקריבו נשיאי ישראל כו', שהרגישו הארת הקדושה בהקמת המשכן, אבל הלוים הם בעצמם ככלי המקדש, שהלוים נושאים הארון, והכהנים בעצמם נקראו כלי השרת. ולכן לא היו בחנוכת הנשיאים, שענין החנוכה להיות נשאר בהם הארת המשכן לעולם, והלוים יש בעצמם נפשותם זה הדביקות.

וכעין זה איתא במדרש במדבר (במ"ד ג, ו) שבפקודת בני ישראל נזכר המשכן, שבני ישראל יצאו ממצרים בזכות המשכן, והלוים יצאו בזכות עצמם. כי תכלית יציאת מצרים להיות לכם לאלקים, ובני ישראל קבלו כח אלקות על ידי המשכן, ולוים בכח עצמם.

(שפת אמת בפרשת תרס"ב)

הוי כיון שלא נתנדבו בחנוכת המשכן תחלה, א"כ מאי בעי להזכיר כאן השבטים, שהם כבר עשו כראוי בוריות להביא הנדבה מיד, אלא שסוף סוף ע"י הקרבת הנשיאים היה טובה לכל בני השבט, וזה היה חסר לשבת לוי, ועל זה הצטער.

ובסוגנו אחר י"ל, דמעצם הדבר שהצטער סימן היה סבור שהוא שייך להניין מאיה סיבה שיהיה, וא"כ שואל השפת אמת, אמאי אכן לא עלה דעתו לעשות כמו שאר הנשיאים [ובפסוקות היה אפשר שאכן זה גופא נכלל במה שחלשה דעתו - שלא עלתה בדעתו, אך השפ"א שולל זאת, שבדאי לא ניתן תלות באהרן קדוש ה' שנשא על לבו שורש כל ישראל חסרון בשימת לב, ומה גם שפסוקות לשון חז"ל הוא שהצטער על מה שבפועל לא הקריב עמהם ולא היה עוד חסרון, וי"ל].

ובתירוצו של השפת אמת, ב"ב דברות קדשו מתבאר דהלוים מדרגתם למעלה מעבודת הבאת הקרבנות למשכן, בין מצד מעלתם שזכו ליצי"מ מצד עצמם ולא בזכות המשכן, ובין שלא פגמו בחטא העגל שיצטרכו תיקונו ע"י המשכן, ולכן לא היה להם את ההתפעלות שהיה לכל שבטי ישראל, ובכן לא עלה בדעתם הצורך להביא. ומובן מעצמו שסתם להביא מבלי הרגשת שייכות למעלת ההבאה אין שום ענין.

אלא שלפי דברים אלו מתעורר שוב התמיהה א"כ מה הפירוש במה שאמרו חז"ל בתנחומא והובא ברש"י בראש פרשתן 'ישראה אהרן נתוכת הנשיאים חלשה ואף דעתו שלא היה נעמה בתוכה לא הוא ולא שבת, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלמה שאתה מדליק ומטבית את הנרות'.

והדברים צריכים לימוד והבנה, דאם לא הוצרכו שבת לוי את הענין של הבאת קרבנות למשכן א"כ אמאי חלשה דעתו על דבר שלא שייך ביה כלל. וכמובן שיי"ל שאתה בשלמות ונמימות רוחו חשב שלא מהטעמים האמורים בשפ"א לא עלה על דעתם להביא, אלא מחסרונם, אבל הדוחק בזה מבואר.

עוד יוקשה, דלדברי השפ"א אמאי הוצרך לנחמו בהדלקת המנורה, הלא הוה ליה לומר לאהרן דברים כהויית, שכלבד שאין לו צורך בעבודת חנוכת הנשיאים, שגם ב"י ימצא התחדשות, מוכנים הכהנים והלוים, שהם עצמם המשכן והכלי שרת, וכמבואר בדבה"ק.

ויל"ע א"ע יש מקום לומר דסוף סוף היה חסר להם ענין התחדשות שהיה בחנוכת המשכן [ולקושטא דמילתא, התחדשות שייך דייקא במי שמבחוץ, ולא מי שבעצם הענין, ואכמ"ל], ועי' נחמו במנורה, שגם ב"י ימצא התחדשות, ומה נעים להוסיף מה שביארו רבותינו על שבאמר ויעש כן אהרן שלי שינה - בהתחדשות תמידית (ראה 'בתיבות רבותינו' עמ' א), ששרי זה הוא הנקודה שהצטער עליו אותו צדיק, ועל כן נחמו בזה שבמנורה יהיה לו התחדשות תמיד, וכנ"ל.

ובדאי כפי שיתבוננו בתורת אמת יתגלו עוד פנימיות הדברים בכח המחשבה בטובו בכל יום תמיד.

(משלחן המערכת)